

ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Складна економічна ситуація в Україні, яка має тенденції до погіршення внаслідок військових дій, все більше актуалізує проблему іноземного інвестування. Залучення необхідних фінансових ресурсів вкрай важливо пов'язувати не лише з періодом післявоєнного відновлення, а й у теперішній час, оскільки стан економіки значною мірою визначає нашу здатність до успішної боротьби з агресором та виживання держави в цілому. Цілком зрозуміло, що інвестиційні рішення базуються на балансуванні між рівнем ризику та очікуваного прибутку. Тому планування інвестицій є досить складною темою, яка насамперед пов'язана з невизначеністю теперішньої ситуації в Україні.

Одним з ключових показників, який вказує на включення країни до світового ринку та розвиток її зовнішньоекономічних зв'язків є прямі іноземні інвестиції. З метою моніторингу сучасного стану залучення прямих іноземних інвестицій, проаналізуємо їх обсяги в динаміці за друге півріччя 2020-2023 років (табл.1).

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції за принципом спрямованості у І-ІІ кварталі 2021-2023 рр., млн дол. США

Потоки	Період (січень-червень)			
	2020 р.	2021р.	2022 р.	2023 р.
Прямі іноземні інвестиції в Україну, в т.ч	-408	2742	-210	2468
- інструменти участі в капіталі	-262	3985	593	2283
- боргові інструменти	-146	-1243	-803	185
Прямі іноземні інвестиції з України, в т.ч.	-52	32	81	19
- інструменти участі в капіталі	13	39	32	54
- боргові інструменти	-65	-7	49	-35
Сальдо платіжного балансу	-460	+2710	-291	+2449

складено автором на основі [1]

Слід звернути увагу, що досліджуваний період характеризується труднощами для бізнесу, оскільки пов'язаний з «локдауном» у 2020-2021 рр. під час пандемії коронавірусної хвороби та воєнними діями з лютого 2022 р. Значні коливання обсягів іноземних інвестицій в негативну сторону спостерігаються саме на період нестабільної та найбільш невизначеної ситуації, а саме початок масового карантину та початок повномасштабного вторгнення РФ в Україну. Зокрема, за півріччя 2020 року та 2022 року відбувся відтік капіталу з України, обсяги прямих іноземних інвестицій склали від'ємне значення.

Враховуючи дані табл.1, можна підтвердити, що у 2023 році відбувається приріст іноземних інвестицій. За інформацією джерела UkraineInvest, прямі іноземні інвестиції лише за I квартал 2023 року перевищили 500 млн дол. США, зокрема серед тих, хто оголосив про інвестиційні плани металургійна група Arcelor Mittal (130 млн дол. США), Nestlé (40,5 млн євро), компанія Carlsberg (40 млн євро), компанія Bayer (60 млн євро). Отже, великі міжнародні компанії роблять ставку на майбутнє України [2]. З урахуванням певних національних особливостей, наприклад, наявність багатих природних ресурсів, відносно недорогої кваліфікованої робочої сили, зручної логістики тощо Україна залишається потенційно привабливою для іноземних інвесторів.

Для більш чіткого переліку факторів, що визначають вигоди та можливості залучення іноземних інвестицій, а також загрози відтоку інвестицій, використовуємо SWOT-аналіз, який є дієвим інструментом для формування стратегій (табл.2).

Враховуючи переваги (сильні сторони) залучення у вітчизняну економіку інвестиційного капіталу, вважаємо, що на державному рівні необхідно й надалі проводити комплекс заохочувальних заходів міжнародної інвестиційної діяльності в умовах економічної нестабільності, зокрема застосування скоординованої системи страхування інвестицій та активний пошук сучасних платформ для їх залучення, розширення доступу до фінансових інструментів. У свою чергу, з метою зниження негативного ефекту для національної економіки від залучення іноземних інвестицій необхідна відповідна політика держави щодо формування здорового конкурентного середовища, налагодження руху міжнародного капіталу в середині держави, досконало розрахованих проєктів у питанні підтвердження ефективності вкладених коштів, оптимальної експлуатації місцевої сировинної бази тощо.

Складові SWOT-аналізу залучення іноземних інвестицій в економіку України

<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<ul style="list-style-type: none"> - нові виробничі потужності та робочі місця; - вихід на зовнішні ринки; - модернізація виробництв; - розширення та диверсифікація експортного потенціалу; - покращення діяльності малого та середнього бізнесу; - вдосконалення конкурентного середовища; - переймання закордонного досвіду і навичок у сфері управління 	<ul style="list-style-type: none"> витіснення з ринку вітчизняних товаровиробників; перехід прибутків до іноземних інвесторів; зростання залежності від іноземного капіталу; видобуток та експлуатація місцевого природного ресурсу; приспосовання структури економіки до інтересів інвестора; зниження частки вітчизняних розробок; виникнення дефіциту платіжного балансу
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<ul style="list-style-type: none"> - надання гарантій швидких, прозорих і релевантних відповідей від зацікавлених державних структур; - укладання угоди з MIGA про запуск механізму страхування інвестицій під час бойових дій; - укладання угоди з ЄС, Норвегією, Швейцарією, Європейським інвестиційним банком щодо приватного страхування воєнних ризиків; - включення логістичних шляхів до індикативних мап TEN-T; - надання державної підтримки інвестиційних проектів із значними інвестиціями; - створення електронної платформи «Advantage Ukraine» з представленими інвестиційними проектами; - обрання євроінтеграційного курсу 	<ul style="list-style-type: none"> загроза знищення, пошкодження чи захоплення активів; зростання інфляції, зниження купівельної спроможності населення та конкурентоспроможності національних підприємств; проблеми нестачі робочої сили, пов'язана з фізичною втратою населення внаслідок війни та високого рівня міграції, неспроможність відкриття нових проектів; скорочення транзитних можливостей, порушення міжнародної логістики; нестабільне податкове законодавство; високий рівень корупції та бюрократії; відсутність чіткого стратегічного управління щодо сфер залучення інвестицій з боку держави, неефективність використання залучених коштів

складено автором на основі [4-7]

Сьогодні низка вітчизняних нормативно-правових актів передбачає певні гарантії діяльності для іноземних інвесторів. Так, з метою підвищення інвестиційної привабливості України прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації інвестиційних проектів зі значними інвестиціями» щодо спрощення вимог до такого роду проектів та застосування податкових і митних пільг; внесено зміни до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності», до Митного та Податкового кодексів України щодо підтримки розвитку індустріальних парків; розроблено проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо особливостей регулювання земельних відносин для забезпечення швидкої реалізації інвестиційних проектів, спрямованих на відновлення економіки України під час воєнного стану та у відбудовний період».

Однак, важливими завданнями залишається аналіз та доопрацювання законопроектів стимулювання іноземних інвестицій відповідно до адаптації існуючих загроз з урахуванням позицій всіх зацікавлених сторін, а також завершення реформ забезпечення дієвості державних інституцій. Для того, щоб іноземні інвестори дійсно зайшли в Україну ще під час війни необхідно змоделювати дієвий механізм управління іноземними інвестиціями, мати ефективні відповіді на виклики, що стримують їх залучення.

Список використаних джерел

1. Статистика зовнішнього сектору. Прямі інвестиції. Національний банк України: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#5> (дата звернення 15.10.2023)
2. Великі міжнародні компанії роблять ставку на майбутнє України. Ukraineinvest: веб-сайт. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/news/01-09-2023/> (дата звернення 17.10.2023)
3. Дослідження. Чи справді прямі іноземні інвестиції бувають шкідливими для економіки. Вокс України: веб-сайт. URL: <https://voxukraine.org/doslidzhennya-chi-spravdi-pryami-inozemni-investitsiyi-buvayut-shkidlivimi-dlya-ekonomiki> (дата звернення 15.10.2023)
4. Чому варто інвестувати в Україну? Економічна правда: веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/11/3/693386/> (дата звернення 17.10.2023)